

Türkiye enerji sektörü 2017-18 performansını ve 2019 görünümünü

SERBEST KÜRSÜ

ERKAN BAYKUŞ

EY Türkiye Enerji Sektör Lideri

Türkiye enerji sektörüne ilişkin 2018 yılsonu verilerine göre, 31.12.2018 tarihi itibarıyla lisanslı ve lisanssız kurulu güç toplamında, santral sayılarında, elektrik üretimi ve tüketiminde bir önceki yılın aynı dönemine göre göstergelemin tamamında önemli ölçüde artış oldu. TEİAŞ'ın 2017 Yılı Faaliyet Raporu sonuçlarına göre, 2017 yılı sonunda Türkiye Elektrik Enerjisi Kurulu Gücü bir önceki yıla kıyasla %8.5 artışla 85.200 MW olarak gerçekleşmişti. Termik santrallerde 2.514.7 MW, hidrolik santrallerde 592 MW, jeotermal santrallerde 242.8 MW ve rüzgâr santrallerinde ise 764.9 MW artış ve sisteme yeni giren 2.588.2 MW güneş santralleri ile toplam 6.702.6 MW artış sağlanmıştı. Yine TEİAŞ'ın kurulu güç verilerini incelediğimizde 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla toplam kurulu gücün 12 aylık süreçte 2017 yılı sonuna göre yaklaşık olarak %4 oranında artarak 88.550.8 MW'ye yükseldiğini görüyoruz.

2018 yılında yenilenebilir enerji lokomotif oldu

Bu yükselmede yenilenebilir enerjinin küresel ölçekteki gelişimine paralel olarak ülkemizdeki gelişiminin, uygulanan vergi ve teşvik politikalarının da etkisiyle hız kazandığını ve meydana gelen artışta lokomotif olduğunu söyleyebiliriz. Bu artışta en büyük payı kurulu gücünde 1.642,2 MW artış olan güneş enerjisi santralleri oluşturuyor. Güneş enerjisini 1.018,3 MW ile hidroelektrik enerji kaynakları takip ediyor. Rüzgâr ve jeotermal kaynakların kurulu güçlerinde ise sırasıyla 489,2 MW ve 218,8 MW'lik artış meydana geldiğini görüyoruz. Öte yandan termik santrallerin toplam kurulu gücü 205,2 MW azalmış durumda.

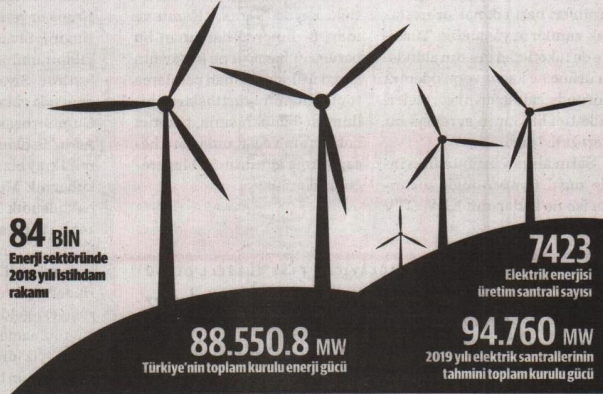
Üretim, tüketim ve santral sayısı

2017'de Türkiye'nin elektrik enerjisi üretimi bir önceki yıla kıyasla %8,3'e karşılık gelen 22.869,8 milyon kWh artış ile 297.277,5 milyon kWh, tüketim ise yine %6,2'e karşılık gelen 17.415,8 milyon kWh artış ile 296.702,1 milyon kWh olmuştur. Aylık elektrik üretim ve tüketim istatistik verilerine göre 2018 yılı sonunda hem üretim hem de tüketim sayılarının 2017 yılına göre artış gösterdiği. Bununla beraber ülkemizde elektrik enerjisi üretim santrali sayısı, 2018 yılı aralık ayı itibarıyla 2017 yılsonuna göre 2 bin 402 adet artarak 7 bin 423'e yükseldi. Mevcut santrallerin 653 adedi hidroelektrik, 42 adedi kömür, 249 adedi rüzgâr, 48 adedi jeotermal, 251 adedi doğal gaz, 5 bin 868 adedi güneş, 312 adedi ise diğer kaynaklı santrallerden oluşuyor. Yine meydana gelen artışta en büyük payı 2 bin 252 adet güneş santrallerinin oluşturduğu.

Yenilenebilir enerjinin payı artıyor

Ayrıca EY tarafından hazırlanan "Yenilenebilir Enerji Ülke Çekiciliği Endeksi'nde" 2010 yılında 27. sırada olan Türkiye'nin 2018 yılında 18. sırada yer aldığını ve yenilenebilir enerjide daha fazla yabancı yatırımcı ilgisini çektiğini görüyoruz. Ülkemiz, yerli ve yabancı yatırımcılar için özellikle rüzgâr ve güneş enerjisi alanlarında cazip yatırım fırsatları sunuyor. İhalelere yüksek miktarlarda talep gelmesi, Türkiye'de yenilenebilir enerji alanında yatırım ve uygulamalar için yüksek bir istihdam olduğunu gösteriyor.

Bununla birlikte, EPDK İlerleme Raporları ve TEİAŞ öngörülerine göre hazırlanmış Türkiye Elektrik Enerjisi 5 Yıllık Üretim Kapasitesi Projesi'ne göre, 2019 yılında işletmeye gir-

SEKTÖRÜN 2019 AJANDASI

Sektörün 2019 ajandasına ilişkin başlıkları da Cumhurbaşkanımız tarafından açıklanan İkinci 100 Günlük Eylem Planı kapsamında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde hayata geçirilmesi planlanan icraatlar arasında görebiliriz. Bunlar arasında;

- ✓ 100 maden sahası için ihaleye çıkılması,
- ✓ Akdeniz'de hidrokarbon aramalarına devam edilmesi,
- ✓ Rus doğalgazını Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyacak Türk Akım boru hattının Türkiye topraklarındaki kara kısmının yapımına başlanması,
- ✓ Kamuya ait sahalardeki yerli kömür üretiminin artırılması,

- ✓ Kamu kaynaklı günlük doğalgaz üretiminin yüzde 18 artırılarak günlük bir milyon metreküpe çıkarılması,
- ✓ Kömür üretimi yapılmayan kamuya ait 4 adet sahanın özel sektör devrinin tamamlanması,
- ✓ Yurtdışı maden arama ve işletme faaliyetleri kapsamında Özbekistan'da iki adet metalik maden sahasinin arama ruhsatının alınması ve yatırımcıların işlemlerinde bürokrasiyi azaltacak ve madencilik sektörüne hız kazandıracak elektronik maden (e-maden) projesinin faaliyete geçirilmesi, gibi başlıklar yer alıyor.

mesisi beklenen kamu ve özel sektöre bağlı lisanslı ve lisanssız yenilenebilir enerji üretim tesislerinin toplam kurulu güçlerinde artış olacağı değerlendirilmesini yapabiliriz. Yenilenebilir enerjinin yine önümüzdeki dönemde işletmeye girecek kurulu güçler arasında diğer kaynaklara göre önde yer alacağı öngörüsünde bulunabiliriz. Rapora göre 2019 yılı sonunda kurulu gücün 2018 yılına göre termik kaynaklarda 100 MW, hidrolik kaynaklarda 1.435,5 MW ve yenilenebilir kaynaklarda 1.940,2 MW artışını söyleyebiliriz. Bu arada 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda yer alan beklentilere göre, Türkiye toplam elektrik üretim ve tüketimi 317 milyar kWh olacak ve kişi başı elektrik tüketimi 3.825 kWh'ye yükselecek. Elektrik santralleri toplam kurulu gücünün yaklaşık yüzde 5 artarak 94.760 MW'a çıkacak. Doğalgaz yakıtlı santrallerin toplam elektrik üretimindeki payının yüzde 29 seviyesine düşecek, yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretiminin toplam elektrik üretimi içindeki payının yüzde 33,3 ile bir önceki yıla göre bir miktar artış gösterecek.

2018 yılı beklendiği gibi hareketli geçti

Türkiye'de 2018 yılı, enerji piyasası için ön görüldüğü gibi hareketli bir şekilde geçti. Bu hareketli ortamın öne çıkan gelişmeleri arasında; Türkiye'nin ilk nükleer güç santrali projesi olan Akkuyu NGS'nin inşasına resmen başlanması, TANAP'ın ve STAR Rafinerisi'nin açılışı, Türkiye'nin ilk yerli sondajı gemisinin Akdeniz sularında petrol ve doğalgaz aramaya başlaması, Enerjisa Enerji AŞ'nin halka arzının tamamlanması ile yerli ve yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimini arttırmaya yönelik dönüşüm çalışmaları yer aldı.

2018 yılında enerjide yeni teknoloji ve depolama tesisi yatırımlarının da desteklendiğini söyleyebiliriz. Bu yıl hayata geçirilen "Proje Bazlı Teşvik Sistemi'nde" 23 proje süper teşviklerden yararlanmaya hak kazandı. Bu projeler arasında Vestel'in elektrikli araç enerji depolama sistemlerine yönelik projesi ve Oyak Renault'un yeni hibrit motoru (hem benzinli hem elektrikli motor) projesini görüyoruz. Bununla beraber geçen yıl Tuz

Gölü Doğalgaz Depolama Tesisinin 550 milyon metreküplük ilk fazı devreye alınmıştı. Bu yıl da Tuz Gölü Doğalgaz Depolama Tesisi'nin kapasitesini artırmak için kredi anlaşması imzalandı.

Ayrıca 2018 yılının önemli gelişmeleri arasında Çin Devlet Kalkınma ve Yatırım Kurumu (SDIC), Smart Growth Holding ve müteahhitlik şirketi PowerChina'nın, Aydın ve Manisa'da 170 megavat kapasiteli rüzgâr enerjisi santrali yatırımını hayata geçirmek üzere 226 milyon dolarlık mutabakat anlaşması imzalaması yer alıyor.

2019 yılında enerji denkleminde yine yerlilik yer alıyor

Türkiye'nin 2019 yıl haritası ve ajandasına gelecek olursak yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını mümkün olan en üst düzeyde değerlendirmeye amaçlayan, nükleer teknolojiyi kullanmayı ön gören, ekonominin enerji yoğunluğunu azaltmayı destekleyen, Türkiye'nin uluslararası enerji ticaretindeki stratejik konumunu güçlendiren rekabetçi bir enerji sektörüne ulaşılmasının temel yol haritası olarak belirlendiğini görüyoruz.

Son olarak; önceki bölümlerde de bahsettiğimiz gibi Türkiye yenilenebilir enerji kaynakları kullanım potansiyelinin yüksek olduğu ülkeler arasında üst sıralarda yer alıyor. Geçtiğimiz yıllarda bu sektöre yapılan yatırımlar ise önümüzdeki yıllarda Türkiye'de özellikle yenilenebilir enerji alanında gerçekleşecek olan istihdam düzeyinin artacağı sinyali veriyor. Her ne kadar elimizde çok sağlıklı bilgiler olmasa da, özellikle yerli imalat düzenlemelerini de dikkate aldığımızda, yenilenebilir enerji sektöründe istihdam rakamının 2017 sonunda 84.000 kişiye ulaştığını belirten raporlar bulunduğu dikkate almamız gerekiyor. Bu raporlara göre, Türkiye'de güneş enerjisi sektöründe 33.400, ısıtma ve soğutma alanında 16.600 ve rüzgâr enerjisi alanında 14.200 kişiye istihdam sağlandığı tahmin ediliyor.

2019 ve gelecek yıllara ait projeksiyon rakamları göz önünde bulundurulduğunda, enerji sektöründeki istihdamın her hal ve karda artacağını ancak bu artışın 2018 yılına kıyasla ilerleyen yıllarda daha az bir oranda gerçekleşeceğini beklemeliyiz.